

LIETUVOS MUZIKOS IR TEATRO AKADEMIJA
MUZIKOS FAKULTETAS
PUČIAMŪJŲ IR MUŠAMŪJŲ INSTRUMENTŲ KATEDRA

EINO TAMBERGO KONCERTO TRIMITUI IR ORKESTRUI OP. 42
INTERPRETACINĖ ĮVAIROVĖ

Studijų programa: Muzikos atlikimas (trimitas)

Magistrantūros studijų tiriamasis darbas

Darbo autorius: Marius Urbonas

Darbo vadovas: Prof. dr. Robertas Beinaris

Vilnius, 2025

SAŽININGUMO DEKLARACIJA DĖL TIRIAMOJO RAŠTO DARBO

2025 04 29

Aš, Marius Urbonas, patvirtinu, kad mano tiriamasis rašto darbas tema „EINO TAMBERGO KONCERTO TRIMITUI IR ORKESTRUI OP. 42 INTERPRETACINĖ ĮVAIROVĖ“ yra parengtas savarankiškai

1. Šiame darbe pateikta medžiaga nėra plagijuota, tyrimų duomenys yra autentiški ir nesuklastoti
2. Tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių ir/ar autorių citatos ir/ar kita medžiaga pažymėta literatūros nuorodose arba įvardinta kitais būdais.
3. Su pasekmėmis, nustačius plagijavimo ar duomenų klastojimo atvejus, esu susipažinęs ir jas suprantu.

MARIUS URBONAS

(Parašas)

(Vardas, pavardė)

SANTRAUKA

Tiriamajame darbe nagrinėjama XX amžiaus kompozitoriaus Eino Tambergo (1930-2010) interpretacinė įvairovė koncerto trimitui ir orkestrui op. 42. Estų kompozitorius buvo vienas ryškiausių Estijos muzikos kūrėjų, kurio muzika išsiskiria modernistiniais elementais turtinga harmonija ir emociniu gilumu. Taip pat darbe aptariami kompozitoriaus kūrybos bruožai, stiliaus ypatumai ir koncerto reikšmingumas ne tik Estijos muzikos istorijoje, bet ir platesniame trimito repertuare. Antroje tiriamojo darbo dalyje pateikta lyginamoji E. Tambergo koncerto trimitui ir orkestrui op. 42 interpretacijų įvairovė, tyrimui atlikti pasirinkti trijų skirtingų trimito mokyklų atlikėjai: Davidas Hickmanas, Timofėjus Dokšizeris ir Philipas Smithas

Šiame tiriamajame darbe surinkta ir išanalizuota medžiaga apie E. Tambergo kūrybinį palikimą trimitui, palengvins skaitytojui suvokti kompozitoriaus muzikos stilių bei bruožus, taip pat leis lengviau suvokti šio kūrinio kompozicinę struktūrą, stilistiką ir meninę reikšmę. Skaitytojai sužinos, kaip šį kūrinį interpretuoja skirtingų pedagoginių mokyklų trimitininkai, kokie jų atlikimo skirtumai ir bendros tendencijos. Atlikėjams tai padės išplėsti savo interpretacinį arsenalą, leidžiantį geriau suprasti kūrinio atlikimo variantus ir priimtus meninius sprendimus. Tai taip pat gali tapti vertinga medžiaga besimokantiems atlikėjams, norintiems geriau suvokti šio kūrinio atlikimo tendencijas bei atrasti savo unikalų interpretacinį kelią.

SUMMARY

The research paper examines the interpretative diversity of the 20th century composer Eino Tamberg's (1930-2010) Concerto for Trumpet and Orchestra Op. 42. The Estonian composer was one of the most prominent creators of Estonian music. His music is distinguished by modernist elements, rich harmony and emotional depth. This master's thesis also explores the features of the composer's work, stylistic characteristics and the significance of the concerto not only in the history of Estonian music, but also in the wider trumpet repertoire. The second part of the research paper presents a comparative analysis of E. Tamberg's Concerto for Trumpet and Orchestra Op. 42 various interpretations. The performers from three different trumpet schools were selected for the study: David Hickman, Timofei Dokshizer and Philip Smith

The material collected and analyzed in this research work about E. Tamberg's creative legacy for the trumpet will make it easier for the reader to understand the composer's musical style and features, as well as the compositional structure, stylistics and artistic significance of this work. Readers will learn how trumpeters from different pedagogical schools interpret this work, what are the differences and common tendencies in their performance. This will help performers expand their interpretive toolkit, allowing them to better understand the performance options of the work and the artistic decisions made. It can also become valuable material for aspiring performers who want to better understand the tendencies in the performance of this work and discover their own unique interpretive path.

TURINYS

ĮVADAS	6
1. EINO TAMBERGAS - VIENAS SVARBIAUSIŲ ESTŲ XX AMŽIAUS KŪRĖJŲ	8
1.1. Gyvenimas bei kūryba	9
1.2. Kūrybinis palikimas	10
1.3. Koncertas trimitui ir orkestrui, op. 42.....	11
2. KONCERTO OP. 42 INTERPRETACIJOS BEI JŲ ANALIZĖ.....	16
2.1. Davidas Hickmanas	16
2.2 Timofėjus Dokšizeris	20
2.3 Philipas Smitas.....	22
2.4. Tiriamoji dalis: trimitininkų interpretacijų analizė	26
IŠVADOS.....	31
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	33

IVADAS

Temos aktualumas

Šiame darbe bus tyrinėjama interpretacinė įvairovė, kurią atskleidžia Eino Tambergo koncertas trimitui op. 42. E. Tambergas (1930–2010) yra vienas iš išskirtinių Estijos kompozitorių, kuris kūrė muziką trimitui, jo kūryba garsėja savitu stiliumi, harmoninėmis spalvomis ir emociniu gilumu. Jo koncertas trimitui op. 42, ne tik yra svarbus šios šalies muzikos istorijoje, bet ir atspindi trimito koncertų žanro įvairovę bei turtingumą. Taip pat šiame darbe bus siekama išnagrinėti, kaip skirtingos interpretacijos atskleidžia koncerto trimitui kompozicinę, emocinę ir stilistinę įvairovę. Remiantis muzikine analize ir atlikėjų interpretacijų analizė, bus siekiama suprasti, kaip kiekvienas atlikėjas išreiškia savo unikalią viziją apie šį kūrinį.

2020 metais Vaivos Putriūtės baigiamajame magistriniame darbe „Koncerto žanras XX a. II pusės – XXI a. pradžios trimito repertuare: tradiciniai ir polistilistiniai muzikos aspektai Europos kompozitorių kūryboje“ buvo trumpai apžvelgta motorinė energetika Eino Tambergo trimito koncertuose, tačiau šiame darbe labiau bus koncentruojamasi į skirtingų pedagoginių mokyklų trimitininkų koncerto op. 42 interpretavimo tendencijas. Minimas koncertas trimitui op. 42 yra reikšmingas opusas trimitininkų repertuare, jis taip pat naudojamas pedagoginiais tikslais. Šio kūrinio analizės pasirinkimas tapo asmenine paskata nuosekliau pažinti kompozitoriaus kūrybos kelią, įsigilinti į jo stilių, susisteminti interpretavimo problemas.

Tyrimo objektas

Eino Tambergo koncerto trimitui op. 42 muzikos kalbos ir interpretavimo tradicijų analizė.

Tyrimo tikslas

Išanalizuoti šio koncerto trimitui muzikinius raiškos ypatumus ir apibendrinti trijų ryškių, skirtingų pedagoginių mokyklų trimitininkų šio kūrinio interpretavimo tendencijas.

Tyrimo uždaviniai

1. Aptarti kompozitoriaus kūrybos kelią.
2. Apibendrinti kūrybinius ypatumus.

3. Išanalizuoti koncertą trimitui op. 42 , atkreipiant dėmesį į muzikos kalbą, kompozicinę analizę, trimito partijos raišką.

4. Ištirti skirtingų trimitininkų, kurie yra profesionalūs solistai interpretaciją koncertui op. 42.

Tiriamąo darbo metodai

Teoriniai metodai:

Mokslinės ir metodinės literatūros analizė.

Šaltinių/dokumentų analizė.

Empirinių tyrimų metodai ir jų elementai:

Interpretacijų analizė.

Darbo struktūra

Magistro darbą sudaro įvadas, 3 skyriai, išvados ir literatūros sąrašas. Įvade apibūdinamas tiriamąo darbo aktualumas, tyrimo objektas, tikslas, uždaviniai ir metodai.

1. EINO TAMBERGAS - VIENAS SVARBIAUSIŲ ESTŲ XX AMŽIAUS KŪRĖJŲ

Eino Tambergas (1930–2010) - vienas iškiliausių XX amžiaus estų kompozitorių, reikšmingai prisidėjęs prie Estijos muzikinės kultūros plėtros, Jo kūryba apima daugybę žanrų – nuo simfoninės muzikos iki operos ir kamerinių kūrinių, kurie išsiskiria originalumu bei meistriškumu. Vienas svarbiausių E. Tambergo bruožų – gebėjimas suderinti modernizmo elementus su liaudies muzikos motyvais, taip išreikšdamas unikalią estų tapatybę. Jo kūriniai, tokie kaip opera “*Cyrano de Bergerac*” ir Trečioji simfonija, tapo ne tik Estijos, bet ir tarptautinės muzikos repertuaro dalimi. Eino Tambergas taip pat aktyviai dalyvavo pedegoginėje veikloje, ilgus metus dėstydamas Talino konservatorijoje ir ugdydamas naująją estų kompozitorių kartą. Savo kūryboje jis siekė perteikti tiek emocinį gilumą, tiek formos preciziškumą. Jo muzika atspindi savo gebėjimą kūrybiškai reaguoti į XX a. stilistines tendencijas, tuo pačiu išlaikant autentišką estų kultūros dvasią.

1.1. Gyvenimas bei kūryba

Pav. 1 . Eino Tamberg

¹Eino Tambergas (1930-2010) - estų kompozitorius, gimęs 1930 m. gegužės 27 d. Talino mieste, Estijos respublikoje. Šis kompozitorius buvo vienas ryškiausių Estijos muzikos kūrėjų ir pedagogų, žinomas dėl savo įnašo į XX amžiaus estų muziką, parašė daug svarbių kūrinių, kuriuose derinamos modernizmo, romantizmo ir tautinės muzikos įtakos. Muzika jo gyvenime atsirado anksti – vaikystėje jis mokėsi groti fortepijonu ir puoselėjo susidomėjimą kūryba². E. Tambergas studijavo kompoziciją Estijos muzikos ir teatro akademijoje pas įtakingą estų kompozitorių Eugeną Kappą (1908 m. – 1996 m.) bei Lenkijos valstybinėje muzikos akademijoje³. Baigęs studijas, E. Tambergas greitai išgarsėjo, kaip vienas talentingiausių jaunosios kartos Estijos kompozitorių. Jo pirmieji darbai sulaukė didelio dėmesio ne tik Estijoje, bet ir už jos ribų. „Concerto grosso“ (1956 m.) buvo vienas iš pirmųjų jo reikšmingų kūrinių, kuris pelnė jam tarptautinį pripažinimą. Šis kūrinys pademonstravo E. Tambergo gebėjimą derinti neoklasikines formas su modernizmo elementais, o tai tapo vienu jo kūrybos bruožų. Muzikos kūryba laikui bėgant pajavairėjo ir apėmė simfoninius kūrinius, koncertus, operas, baletus ir filmų muziką. Baigęs studijas 1953 m., jis dirbo garsų režisieriumi Estijos radijuje nuo 1953 m. iki 1959 m. ir konsultantu Estijos kompozitorių sąjungoje nuo 1960 m. iki 1969 m. 1957 m. E. Tambergas laimėjo aukso medalį už savo *Concerto Grosso* tarptautiniame kompozicijos konkurse Maskvoje⁴. Vėliau E. Tambergas laimėjo daugybę kitų kompozicijos apdovanojimų Rusijoje. Be kūrybos E.

¹ Paveikslėlis 1 <https://ajapaik.ee/photo/200992/composer-eino-tamberg/> Prieiga per: 2024 gruodžio 16 d.

² <https://www.eestimuusikapaevad.ee/2019/en/bio/eino-tamberg/>

³ https://www.edition49.de/composers/e_tamberg/bio_english.htm?

⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Eino_Tamberg?

Tambergas buvo įtakingas pedagogas. 1968 m. Jis pradėjo dėstyti Estijos muzikos ir teatro akademijoje, kur ugdė kelias estų kompozitorių kartas. Tarp jo studentų buvo žinomi kompozitoriai: Arvo Pärtas, Erkki-Sven Tüüras ir Raimo Kangro. Jis buvo mylimas dėl savo gebėjimo įkvėpti studentus ir skatinti juos atrasti savitą muzikinį balsą. Nuo 1978 m. E. Tambergas buvo kompozicijos skyriaus vadovas savo buvusioje mokykloje - Talino konservatorijoje. 1999 m. jam buvo skirtas Estijos valstybinis kultūros apdovanojimas (Estonian State Cultural Award). E. Tambergas kūrė iki pat savo gyvenimo pabaigos, nors paskutiniaisiais metais jo kūryba tapo retesnė. Jis mirė 2010 m. Gruodžio 24 d. Taline, sulaukęs 80 metų. Jo kūryba išlieka reikšminga ne tik Estijos, bet ir tarptautinės muzikos kontekste, Darbai liudija menininko gebėjimą derinti modernumą su tautinio identiteto paieškomis.

1.2. Kūrybinis palikimas

E. Tambergas tapo didele įtaka Estijos šiuolaikinei muzikai⁵. Jo svarbiausi darbai yra keturios simfonijos, parašytos 1972 m., 1982 m., 1987 m. ir 1998 m., trys operos, Raudne kodu (Geležinis Arklys), Cyrano de Bergerac ir Lend (Skrydis), parašytos atitinkamai 1965 m., 1974 m. ir 1983 m., trys baletai, *Ballett-sümfoonia* (Baletas-Simfonija), *Joanna tentata* ir *Poiss ja liblikas* (Berniukas ir Drugelis), parašyti atitinkamai 1959 m., 1971 m. ir 1963 m. Jis taip pat savo garbingoje karjeroje parašė daugiau nei aštuoniasdešimt kitų darbų, įskaitant instrumentinius koncertus, vokalinę muziką ir kamerinius kūrinius. Įvairūs šaltiniai bandė klasifikuoti E. Tambergo kompozicinį stilių. Jo darbai buvo apibūdinami kaip antiromantiški, neo-klasikiniai ir primenantys baroko stilių, tuo pačiu įtraukiantys estų liaudies dainų elementus⁶, jo muzika dažnai pasižymėjo moderniomis, avangardinėmis idėjomis, tačiau tuo pat metu išlaikė ryšį su tradicija ir melodija. Iš šio aprašymo akivaizdu, kad šis kompozitorius kūrė daugumos žanrų muziką, tad būtų neįmanoma E. Tambergo kūrybos priskirti būtent vienam stiliui. Šioje analizėje iš E. Tambergo kompozicinės įvairovės bus akcentuojama tik jo trimito koncerto stilius.

⁵ Eesti Muusika Infokeskus. "Eino Tamberg." *Estonian Music Information Centre*. Prieiga: <https://www.emic.ee/eino-tamberg>

⁶ Pärtlas, Triin. "Stylistic Diversity in Estonian Contemporary Music." *Estonian Music Days*, 2019. <https://www.eestimusuikapaevad.ee/2019/en/bio/eino-tamberg>

1.3. Koncertas trimitui ir orkestrui, op. 42

Tambergo koncertas susideda iš trijų dalių, tačiau negali būti klasifikuojamas kaip turintis tonacinį centrą⁷ (reikia pažymėti, kad tai yra vienintelis šiame straipsnyje aptariamas kūrinys, kuriame nėra tonalumo žymėjimo). Iš tiesų, jis retai net pasiūlo tonalumo nurodymų, ir jame yra atonalumo elementų. Tai labai apsunkina galimybę sukurti prielaidą dėl garso koreliacijų. Visą kūrinį lydi minimalizmo technikos praktika, kuris atspindi Estijos tradicijų minimalistinį judėjimą 1970-aisiais metais (William J. Takacs, 2003). E. Tambergo trimito koncertai dažnai pasižymi technikos reikalaujančiomis partijomis⁸. Gali būti daug greitų tarsi natų „prabėgimų“, keistų intervalų bei kitų, tarsi modernaus skambėjimo momentų, kas reikalauja labai virtuoziškos trimitininko technikos. Tai daugiasluoksnis kūrinys, suteikiantis plačias interpretavimo galimybes. Pagrindinis kūrinio iššūkis slypi balanse tarp solisto virtuoziškumo ir orkestro turtingos faktūros, kuri kelia tiek techninius, tiek meninius reikalavimus. Skirtingų atlikėjų interpretacijos dažnai pabrėžia skirtingus kūrinio aspektus – vieni fokusuojasi į energingą ir dinamišką trimito partiją, o kiti į subtilias orkestro spalvas. Interpretacijų įvairovę ir subtilumą lemia tembrinės ir dinaminės detalės, kurias dirigantai ir atlikėjai traktuoja individualiai, prisitaikydami prie auditorijos ir erdvės⁹. Šis kūrinys leidžia išreikšti plačią emocinę paletę – nuo dramatiško intensyvumo iki subtilaus lyrizmo. Taigi šį koncertą E. Tambergas parašė garsiam trimitininkui Timofėjui Dokšizeriui. Toks kompozitoriaus genialus kūrinio užrašymas leidžia giliau atlikėjui išgryninti jausmus ir taip atskleisti kūrinio meninį gilumą ir padėti jį aktualizuoti šiuolaikiniame koncertų repertuare. Jo kūrinių kompozicijos yra puikiai orkestruotos, su turtingu orkestro fonu ir harmoniniu sprendimu, atspindinčių kompozicinę įvairovę. Tai gali apimti modernias harmonijas bei melodijas, tačiau gali būti ir nuorodų į tradicines liaudies melodijas. Dramatizmas ir emocinis turinys E. Tambergo muzikoje apskritai yra labai įkvėpiantis, taipogi šis koncertas trimitui nėra išimtis.

Pirmoji dalis

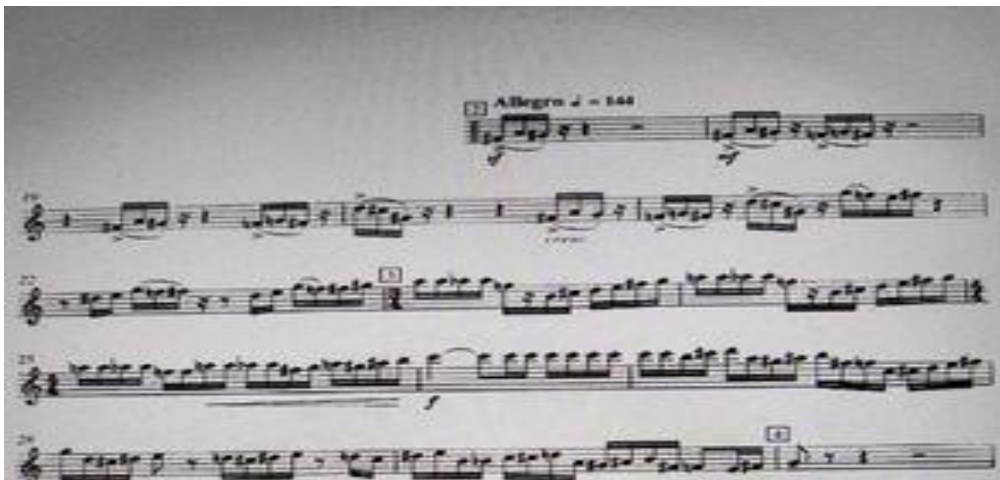
Kūrinys pradamas staigiu trimito skambesiu, nelydint kitiems instrumentams. Tempas labai lėtas, pirmuosius šešiolika taktų trimitas kartoja mažosios nonos intervalo motyvą, vis keisdamas

⁷ Takacs, William J. *A Performer's Guide to Selected Works for Trumpet and Tape or Trumpet and Computer*. Florida State University, 2003.

⁸ Eesti Muusika Infokeskus. „Eino Tamberg. Trumpet Concerto.“ *Estonian Music Information Centre*.

⁹ Pärtlas, Triin. „Stylistic Diversity in Estonian Contemporary Music.“ *Estonian Music Days*, 2019. <https://www.eestimusiikaevad.ee/2019/en/bgo/eino-tamberg>

dinamiką ir sukurdamas pulsuojančio ritmo motyvą.¹⁰ Orkestro partija suteikia stiprią ritminę ir harmoninę paramą, kurioje juntamas perkusinio pobūdžio faktūros. Harmonija yra gana modernistinė, su chromatinių akordų sekvencijomis, kurios kuria intensyvią įtampą.

Pav. 2 I d. 17-30 taktai

Ritminė orkestro partija suteikia šiai daliai nuolatinį judesį, kuris išlieka energingas ir veržlus. Ši dalis apskritai pasižymi energingu ritmu ir motoriniu judėjimu, kuriame nuolat kartojasi perkusinio pobūdžio motyvai, taip pat dalis primena varžymąsi tarp solisto ir orkestro, kur trimitas demonstruoja techninį meistriškumą per greitas pasažų sekas ir sudėtingus ritmus. Septynioliktame takte staigiomis šešioliktinėmis trimitas keičia tempą, muzikos intensyvumis vis didėja iki pat dvidešimt trečiojo takto. Tada trimitas groja bemaž sunkiausią techniškai koncerto dalį, kurioje naudojamas visi dvylika oktavos tonų. Jie kartojami ir antrą kartą, kas tampa ganėtinai sudėtinga, dėl aukštų natų bei įnirtingo tempo. Reikalingas labai aukštas lygio liežuvio ir pirštų koordinavimo lygis. Per visą pirmąjį veiksmą kartojamos šešioktinės natos sukuria chaoso įspūdį. 30 -ame takte trimitas nutyla ir orkestras pratęsia veiksmą dar du taktus. Nepaisant techninio sudėtingumo, solistas turi perteikti charakteringą, drąsą ir įkvėpiančią muzikos nuotaiką. Tada trisdešimt antrame veiksme įstojęs trimitas skamba melodingiau bei lyriškiau, kas vyksta ir 2 bei 3 dalyse toliau. Pirmoji dalis sukuria dramatišką ir iškilmingą atmosferą. Ji atspindi triumfą, drąsą ir techninį meistriškumą. Tai puiki įžanga, paruošianti klausytoją tolesnėms emocijoms ir stilistinėms kelionėms per koncertą.

¹⁰ **Paveikslėlis 2.** Trumpa iškarpa iš E. Tambergo koncerto trimitui ir orkestrui, op. 32. Šaltinis: Tamberg, Edgar. *Trumpet Concerto, Op. 32*, www.musiclibrary.com, 2005. Prieiga per: 2025 m. sausio 13 d.

11 Antroji dalis

31 **33** Un poco più mosso $\text{♩} = 66$
mp

35 **34**

39

Pav. 3 Antras ir trečias pasikartojantys motyvai

Antroje dalyje E. Tambergas išreiškia savo lyriškąją ir emocinę pusę. Trimito partija atlieka švelnias ir ilgesingas melodijas, kurios savo stilistika primena estų liaudies dainas. Melodija dažnai turi kantilenos pobūdį, leidžianti atlikėjui parodyti trimitinį išraiškingumą ir subtilumą. Orkestro partija šioje dalyje sukuria švelnią, o kartais net meditacinę atmosferą, perteikiant lengvo skambėjimo akompanimentą. Ypatingas dėmesys skiriamas styginių ir medinių pučiamųjų partijoms. Antroji dalis išreiškia introspekciją, nostalgiską grožį ir vidinę ramybę, kuri yra priešprieša ankstesnės dalies energijai. Ši dalis panaši į pirmąją, nes taip pat turi tris pagrindinius motyvus, kurie kartojasi viso veiksmo metu. Vienas iš tų motyvų kartojamas iki galo, primena vieną rusų tradicinės muzikos bruožą – vieno ar daugiau ritmiškų motyvų kartojimą. Veiksmas pradamas lėtai, orkestrui grojant vieną iš tų būsimų motyvų, kuris bus pakartojamas trimitu vėliau. Tik pačioje veiksmo pradžioje trimitas groja lyriškai, melodingai, toliau to nepamatsime. Devintame takte fortepijonas pagroja antrąjį pasikartojantį motyvą. Šis ritmas kartojasi daug kartų per visą koncerto dalį. Kiekviename motyve yra aštuonios natos, kurios skamba skirtingame registre. Tambergo motyvų derinimo technika puikiai

¹¹ **Paveikslėlis 3.** Trumpa iškarpa iš E. Tambergo koncerto trimitui ir orkestrui, op. 32. Šaltinis: Tamberg, Edgar. *Trumpet Concerto, Op. 32*, www.musiclibrary.com, 2005. Prieiga per: 2025 m. sausio 13 d.

matosi tiek pirmojoje tiek ir antrojoje dalyje. Trimitas ir orkestras apsikeičia pirmuoju motyvu 22-23 takte ir 25-26 takte, trimitas nuo 28-43taktų tarsi apjungia antrąjį ir trečiąjį motyvus (Pav.3), sukurdamas seką, kuri vėliau irgi bus pakartota.

Trečioji dalis

¹²Trečioji dalis užbaigia jaudinantį E. Tambergo koncertą, kadangi yra labai energinga ir teatrališka, pabrėžianti kompozitoriaus gebėjimą kurti išpūdingas kulminacijas. Dalis pradeda greitu tempu, su aiškiai apibrėžtu ritminiu motyvu, kurį atlieka orkestro partija, prieš prisijungiant solistui. Po orkestro orkestro įžangos vėl galime išgirsti pirmąjį iš pasikartojančių motyvų. Trimitas įstoja 22 takte su gyva melodija, kuri primena bravūrinį stilių. Trimitas aktyviai „mezga“ dialogą su orkestru, pateikdamas sudėtingas, techniškai reikalaujančias pasažų ir sekvencijų kombinacijas. Tai nėra lengva, reikia išskirtinės grojimo technikos tokiam meistriškumui pasiekti. Apimant didelį diapazoną, per labai trumpą laiką reikia išgauti nuoseklų, tolygų garsą. 32 takte trimitas pereina į

Ex. 21: Mvt. 3, pickup to mm. 33-59.

Pav. 4 Visi trys motyvai pakartojami iš eilės.

¹²¹² **Paveikslėlis 4.** Trumpa iškarpa iš E. Tambergo koncerto trimitui ir orkestrui, op. 32. Šaltinis: Tamberg, Edgar. *Trumpet Concerto, Op. 32*, www.musiclibrary.com, 2005. Priega per: 2025 m. sausio 15 d.

melodingesnį vaidmenį ir pakartojamas antrasis motyvas, kuris turi tam tikrų panašumų į estų liaudies dainą. Orkestras trečioje dalyje yra ne tik akomponiatorius, bet ir lygiavertis partneris, kuris nuolat keičiasi muzikinėmis frazėmis su solistu. Jis kuria pulsaciją, kuri palaiko gyvybingą kūrinio tempą ir atmosferą. Ypač svarbią vaidmenį atlieka perkusijos instrumentai. Kompozitorius meistriškai naudoja instrumentų spalvas, įtraukiant pučiamuosius ir styginius į subtilų dialogą su trimitininku. Galima būtų teigti, kad šioje dalyje trimito partija yra dėmesio centre, kaip herojiškas veikėjas, perteikiantis triumfo ir dinamikos įspūdį. Didžiausi techniniai iššūkiai trimito partijoje yra: greiti pasažai, stakato artikuliacijos vienodumas, virtuoziškos kadencijos. Kūrinyje įvyksta intensyvus kulminacinis momentas, kai solisto partija ir orkestro tutti susilieja į triukšmingą ir įspūdingą pabaigą. Ji yra triumfuojanti ir optimistiška, trimitas čia atlieka „herojinę“ funkciją, užbaigdamas kūrinį virtuoziskai ir pakiliai.

Šios E. Tambergo teminės transformacijos yra vakarų romantizmo stiliaus bruožų įtaka. Veiksmo gale E. Tambergas išradingai sujungė visus tris pasikartojančius motyvus, norėdamas užbaigti taktą (Pav. 4). Tai yra įprastas jo kūrybos metodas.

2. KONCERTO OP. 42 INTERPRETACIJOS BEI JŲ ANALIZĖ

E. Tambergo koncertas trimitui ir orkestrui, op. 42, yra vienas reikšmingiausių jo kūrinų trimitininkų repertuare, atskleidžiantis XX a. antrosios pusės modernistinės muzikos tendencijas. Šiame kūrinyje trimitas įgauna ypatingą raišką, jungdamas virtuoziškumą, lyriką ir dramatišką ekspresiją. Interpretacijų įvairovė atskleidžia skirtingų atlikėjų požiūrį į kūrinio dinamiką, frazuotę ir tembrinį subtilumą. Vieni trimitininkai pabrėžia kūrinio techninį virtuoziškumą, kiti – lyrinį, kontempliatyvius momentus. Orkestro vaidmuo taip pat leidžia įvairias traktuotes, nes dirigentai gali akcentuoti arba kontrastuojančius, arba papildančius solisto partijos elementus. Šis kūrinys išlieka sudėtingas, tačiau įkvėpiantis iššūkis tiek atlikėjams, tiek klausytojams, o interpretacijų įvairovė prisideda prie jo aktualumo ir populiarumo.

Šiame skyriuje bus klausoma trijų skirtingų trimitininkų: Davido Hickmano, Timofėjaus Dokshizerio ir Philo Smitho, koncerto op. 42 atlikimo. Bus siekiama išsiaiškinti ir pateikti esminius skirtumus tarp šio kūrinio esminių aspektų interpretavimo.

2.1. Davidas Hickmanas

pav. 5 Davidas Hickmanas

¹³Davidas Hickmanas (g. 1950 m. birželio 19 d.) – vienas žymiausių JAV trimitininkų, pedagogas ir muzikos literatūros autorius, laikomas viena iškiliausių asmenybių tarp XX a. pučiamųjų instrumentų atlikėjų¹⁴. Jo kelias į profesionalų muzikos pasaulį prasidėjo dar jaunystėje, kai susidomėjęs trimitu greitai atrado šio instrumento galimybių platumą. Studijas pradėjo Kolorado universitete (University of Colorado), kur 1972 m. įgijo bakalauro laipsnį¹⁵. Vėliau mokslus tęsė Vičitos valstybiniame universitete (Wichita

State University), kur be to, kad gilino žinias, dvejus metus (1972–1974) dirbo trimitų dėstytojo asistentu, kas leido anksti pradėti pedagoginę veiklą.

¹³ Paveikslėlis 5 <https://www.summitrecords.com/artist/dave-hickman/> Prieiga per: 2025 vasario 16d.

¹⁴ Hickman, D. (2007). *Trumpet Virtuosity: A Guide for Students and Teachers*. [University of Arizona Press].

¹⁵ University of Colorado Boulder. (2021). *David Hickman*. [University of Colorado Boulder Archive].

Jo muzikiniam tobulėjimui didelę įtaką padarė tokie žymūs mokytojai kaip Harry McNees, Frank Baird ir Walter Myers, o tobulinimosi meistriškumo pamokas jis gilino pas tokius atlikimo korifejus kaip Dennis Schneider, Armando Ghitalla, Roger Voisin ir Adolph Herseth. 1974 m. D. Hickmanas pradėjo dėstyti Iliojaus universitete¹⁶, kur dirbo iki 1982 m. Šis etapas žymėjo jo akademinės karjeros pradžią. Vėliau jis buvo pakviestas dirbti į Arizonos valstybinį universitetą, kur 1989 m. jam buvo suteiktas profesoriaus regento (Regents' Professor) vardas – aukščiausias akademinis titulas, skiriamas už išskirtinius mokslinius ir pedagoginius pasiekimus. Jis šioje institucijoje dirbo iki pat 2019 m., per keturis dešimtmečius reikšmingai prisidėdamas prie profesionalių trimitininkų ugdymo JAV ir tarptautiniu mastu¹⁷.

kur 1989 m. tapo profesoriumi regentu. Jis ten dėstė iki 2019 m., išugdydamas daugybę talentingų trimitininkų.

D. Hickmanas labai pasižymėjo savo atlikėjo veikla, kadangi jis buvo daugelio prestižinių ansamblių narys:

- 11 metų - **Saint Louis Brass Quintet**
- 2 metus – **Wichita Brass Quintet**
- 8 metus – **Illinois Brass Quintet**
- **Baroque Consort**
- **Summit Brass**
- **Illinois Contemporary Chamber Players**

Jis yra išleidęs 19 solinių albumų, kuriuose skamba įvairūs kūriniai – nuo XIX a. korneto solo, kuriuos parašė H. L. Clarke iki modernių koncertų, tokių kaip Planel, Baker ar Plog kompozicijos. Jo repertuare taip pat gausu baroko epochos kūrinių (Bach, Telemann, Hertel), šiuolaikinių kompozitorių (Chance, Dello Joio, Mendez) kūrinių bei populiarių kalėdinių aranžuotų. Vienas svarbiausių jo pasiekimų – pirmasis šiuolaikinis klavišinio trimito pateikimas, kai jis 1972 m. jis atliko Jozefo Haidno trimito koncerto antrąją ir trečiąją dalis.

¹⁶ University of Illinois at Urbana-Champaign. (1982). *David Hickman's Academic Career*.

¹⁷ Arizona State University. (2019). *Faculty Profile: David Hickman*. [ASU Archive].

Taip pat D. Hickmanas garsėjo savo pedagogine ir moksline veikla, nes jis buvo pasaulinio garso praktikas, metodininkas, kuris vedė seminarus daugiau kaip 300 universitetų. Jis dėstė vasaros kursuose:

- **Banff Centre for the Arts** (Kanada) – 13 metų
- **Bremen Trumpet Days** (Vokietija)
- **Rafael Mendez Brass Institute** (Koloradas) – 36 vasaras
- Taip pat daugelyje kitų festivalių

Jis yra parašęs daugiau nei 40 straipsnių ir keletą svarbių muzikos knygų, tarp jų:

- **The Piccolo Trumpet**
- **The Piccolo Trumpet Big Book**
- **Trumpet Lessons With David Hickman** (1-5 tomai)
- **Music Speed Reading** – plačiai naudojamas regimojo skaitymo metodas
- **Trumpet Pedagogy: A Compendium of Modern Teaching Techniques**
- **Trumpet Greats: A Biographical Dictionary**

Orkestrinė veikla:

D. Hickmanas atliko pagrindinio trimitininko partijas įvairiuose orkestruose:

- **National Repertory Orchestra** (1971 ir 1972)
- **Wichita Symphony** (1972 – 1974) – asocijuotas pagrindinis trimitininkas
- **Brevard Music Centre Orchestra** (1975) – pagrindinis trimitininkas
- **Tanglewood Fellowship Orchestra** (1974)
- **Champaign – Urbana Symphony** (1974-1980)

Taip pat koncertavo su Saint Louis Symphony, Los Angeles Philharmonic ir Phoenix Symphony Orchestra.

Summit Brass ir tarptautinė veikla

D. Hickmanas yra Summit Brass – elitinio Amerikos varinių pučiamųjų ansamblio – įkūrėjas ir prezidentas. Šis ansamblis, vadinamas “Brass Dream Team”, išleido 10 albumų, gastroliavo visame pasaulyje ir remia prestižinį Rafael Mendez Brass Institute, kuris išugdė tūkstančius muzikantų. D.

Hickmanas buvo International Trumpet Guild prezidentas (1977-1979) ir yra gavęs kelis prestižinius apdovanojimus:

- International Trumpet Guild Award of Merit (2005)
- International Trumpet Guild Honorary Award (2017) – vienintelis žmogus gavęs abu svarbiausius ITG (International Trumpet Guild) apdovanojimus

Davidas Hickmanas yra vienas iškiliausių XX-XXI a. trimitininkų, palikęs didelį pėdsaką tiek atlikimo, tiek pedagogikos srityje. Jo mokiniai tęsia jo įtaką visame pasaulyje, o jo įrašai, knygos ir metodikos yra vertinami kaip svarbūs indėliai į trimitų muzikos vystymąsi.

D. Hickmanas grodamas šį E. Tambergo koncertą op. 32 trimitui ir orkestrui atskleidžia savo aiškų, skaidrų ir rafinuotą garsą, kuris suteikia papildomos dramos tambergiškoms ekspresyvioms frazėms. Jis yra labai vertinamas bei žinomas dėl švaraus ir subalansuoto trimito tembro, kuris išlieka skambus visame diapozone¹⁸. Jis meistriškai išnaudoja dinamikos kontrastus – nuo subtilių piano frazių prabėgimų iki galingų fortissimo kulminacijų. Net aukštose natose garsas išlieka kontroliuojamas ir nesustingęs, o tai parodo jo puikų kvėpavimo valdymą. Dėl savo nepriekaištingos artikuliacijos, jo garso pradžios ir frazių sujungimai itin preciziški, nesvarbu kokio stiliaus kūrinys, artikuliacija išlieka nepriekaištinga. Taip pat ir šiame koncerte ji ypač svarbi, nes kūrinys reikalauja aiškaus dvigubo ir trigubo staccato bei greitų chromatinių pasažų aiškumo. Net sudėtingiausi ritminiai segmentai (ypač paskutinėje dalyje) atliekami užtikrintai, be skubėjimo ar chaoso. Savo puikiais muzikinės interpretacijos pojūčiais D. Hickmanas sugeba atskleisti E. Tambergo muzikos teatrališkumą, kuris primena dramatišką pasakojimą su nuolat besikeičiančia nuotaika, jis ypatingą dėmesį skiria frazavimui, kas suteikia kūriniui pasakojimo pobūdį – kiekvienas epizodas turi aiškia kryptį ir emocinį krūvį. Lėti kūrinio epizodai labai ekspresyvūs, su ilgomis, išlaikytomis natomis ir puikia vibrato kontrole. Sąveikaudamas su orkestru jis nesiekia dominuoti, bet puikiai integruojasi su orkestro partija. Puikiai jaučiama orkestro faktūra ir, kai reikia jai iškilti į pirmą planą, jis tam leidžia padaryti pats subtiliai prisitaikdamas.

¹⁸ MusicWeb International. (2003). *Trumpet Concertos*. <https://www.musicweb-international.com/classrev/2003/Apr03/TrumpetConcertos.htm>

Tucson Symphony Orchestra. (2024). *Trumpet Concerto No. 1 – Tucson Symphony Orchestra*. <https://www.tucsonorchestra.org/program-notes/tamberg/trumpet-concerto-1/>

2.2 Timofėjus Dokšizeris

pav. 6 Timofėjus Dokšizeris

¹⁹Timofėjus Dokshizeris (1921 m. gruodžio 13 d., Nežinas, Ukraina – 2005 m. kovo 16 d., Vilnius, Lietuva) – vienas iškiliausių XX amžiaus trimitininkų, taip pat žinomas kaip talentingas dirigentas ir ilgametis pedagogas. Jis laikomas viena svarbiausių figūrų ne tik Rusijos, bet ir visos pasaulinės pučiamųjų instrumentų muzikos istorijoje. Kilęs iš nepasiturinčios žydų šeimos, jis anksti susidūrė su gyvenimo sunkumais, tačiau jo muzikinis talentas buvo pastebėtas jau vaikystėje.

Nepaisant šeimos finansinių ribotumų, tėvai aktyviai skatino jo muzikinį lavinimą, o būdamas vos vienuolikos metų, jis jau grojo kariniame orkestre Maskvoje²⁰, kur šeima persikėlė 1932 m.

Dokshizeris buvo pirmasis pučiamųjų specialybės mokinys, priimtas į prestižinę Centrinę muzikos mokyklą prie Maskvos konservatorijos, kur jo mokytoju tapo garsus trimitininkas **Michailas Tabakovas**²¹. Šis laikotarpis buvo itin svarbus formuojant jo techniką ir meninį požiūrį. Antrojo pasaulinio karo metais, vos keturiolikos, jis buvo pakviestas į Maskvos karinės apygardos parodomąjį orkestrą, o vėliau – į **Didžiojo teatro orkestrą**, kur dirbo nuo 1945 m. beveik keturis dešimtmečius. Šiame teatre Dokshizeris tapo viena pagrindinių muzikinių figūrų, garsėjęs ne tik kaip puikus orkestro atlikėjas, bet ir kaip solistas, pasirodydavęs su įvairiais žymiais dirigentais.

Lygiagrečiai su koncertine veikla jis tęsė studijas **Gnesinų muzikos institute**, kuriame vėliau pats dėstė daugiau nei tris dešimtmečius, ugdydamas ne vieną garsią pučiamųjų muzikos asmenybę. Dokshizerio repertuaras buvo itin platus – nuo klasikinės ir romantinės muzikos iki šiuolaikinių kūrinių, daugelį jų jis pats aranžavo ar net inicijavo jų sukūrimą. Jo indėlis į trimitininko profesijos raidą buvo milžiniškas – tiek kaip atlikėjo, tiek kaip pedagogo, tiek kaip kultūrinės misijos nešėjo. Paskutiniaisiais savo gyvenimo metais jis gyveno ir dirbo Lietuvoje, kur taip pat aktyviai dalyvavo muzikiniame gyvenime iki pat mirties 2005 metais Vilniuje.

¹⁹ Paveikslėlis 6 <https://ltmkm.lt/muziejus/timofejui-doksiceriui-100/> Prieiga per: 2025 vasario 17 d.

²⁰ Timofei Dokshizer, *Trumpet Concerto Traditions*, Moscow: Music Publishing, 1982, p. 45.

²¹ M. Tabakovas taip pat buvo vienas pirmųjų Sovietų Sąjungoje, pradėjusių sistemingą pučiamųjų instrumentų metodikos kūrimą.

T. Dokšizeris aktyviai koncertavo visame pasaulyje – nuo Europos iki Šiaurės Amerikos ir Japonijos. Per savo karjerą jis surengė koncertus daugiau nei 50 pasaulio šalių, grojo prestižinėse koncertų salėse, bendradarbiavo su garsiais dirigentais, tokiais kaip Jevgenijus Svetlanovas, Saulius Sondeckis. Vienas įsimintiniausių jo pasirodymų buvo Berlyne su „Komische Oper“ orkestru, diriguojamu Kurto Mazuro.

Per savo karjerą T. Dokšizeris įrašė daugiau nei 200 plokštelių, praturtindamas trimito repertuarą ir populiarindamas šį instrumentą kaip solinį²². Jo aranžuotų kūrinių seriją, pavadinta „Timofėjaus Dokšizerio kolekcija“, buvo leidžiama Šveicarijoje²³.

Be atlikėjo karjeros jis dar buvo ir talentingas pedagogas. Jis vedė meistriško kursų įvairiose pasaulio šalyse, nuo Japonijos iki JAV, ir buvo kviečiamas į tarptautinių konkursų vertinimo komisijas. Apibendrinamas savo pedagoginę patirtį, parašė vadovėlį „Trimitininko kompleksinių pratimų sistema“ (1985) ir keletą autobiografinių knygų. Viena žinomiausių yra „Timofėjaus Dokšizerio atsiminimai“, išleista 1997 m. JAV, Westfield mieste, ITG leidykloje²⁴. Šioje knygoje autorius dalijasi savo gyvenimo ir karjeros patirtimi, atskleisdamas asmeninius išgyvenimus bei profesinius pasiekimus.

Paskutinius 15 gyvenimo metų T. Dokšizeris praleido Lietuvoje²⁵. Čia jis rengė pūtikų meistriško kursų, seminarus, konsultavo būsimus atlikėjus Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje bei bendradarbiauvo su lietuvių muzikais. Nors nėra išsamiai komentuota, kas konkrečiai buvo jo mokiniai Lietuvoje, jo įtaka Lietuvos trimitininkų bendruomenei yra akivaizdi – daugelis šalies muzikantų prisimena jį kaip įkvėpiančią pedagogą ir mentorių. Jo pamokos ir patarimai padėjo ugdyti naują profesionalių atlikėjų kartą²⁶.

Timofėjus Dokšizeris paliko neišdildomą pėdsaką muzikos pasaulyje. Jo indėlis į trimito muziką, tiek kaip atlikėjo, tiek kaip pedagogo, įkvėpė daugybę muzikantų visame pasaulyje. Jo darbai ir toliau gyvuoja, o atminimas yra gerbiamas ir puoselėjamas.

²² *International Trumpet Guild Journal*, Vol. 22, No. 4 (1998), p. 12–13.

²³ Windsong Press. "Timofei Dokshizer"

<https://www.windsongpress.com/brass%20players/trumpet/Dokshizer.pdf>

²⁴ Dokshizer, Timofei. *Memoirs*. Westfield, MA: International Trumpet Guild Publications, 1997.

²⁵ *International Trumpet Guild News*, "Timofei Dokshizer in Lithuania", March 2005.

²⁶ Asmeninė muzikantų refleksija, minima interviu ITG leidiniuose, žr. taip pat: *Trumpet Herald Forum*, diskusijos apie Dokshizerį, 2006.

T. Dokšizeris grodamas šį E. Tambergo koncertą trimitui ir orkestrui op. 32 atskleidžia šiltą bei labai platų tembrą, kadangi T. Dokšizeris garsėja savo itin lyrišku ir minkštu tonu, kuris suteikia kūriniai mažiau „modernistinį“ skambesį. Tamsus tembras – palyginti su kitais trimitininkais, jo garso spalva sodresnė ir labiau primena žmogaus vokalinę išraišką. Melodijos frazavimas labai primena dainavimą, todėl net ir sudėtingiausios pasažų vietos skamba natūraliai, be agresyvumo. Pabrėžta kantilena – lėtesnėse dalyse T. Dokšizeris ypač ištempia frazes, suteikdamas joms dar daugiau emocionalumo.

Tikriausiai visi sutiktų, jog romantiškas vibrato naudojimas yra jo pati stipriausia emocijos išraiškos forma, jis dažniau naudoja vibrato nei kiti šiuolaikiniai atlikėjai, kas suteikia koncerto solo partijai daugiau nostalgios ekspresijos. Taip pat jam būdinga ir sąlyginai stiprus ritminis laisvumas, kai kuriose vietose jis subtiliai modifikuoja tempą, suteikdamas kūriniai dar daugiau išraiškos ir spontaniškumo. Techninis meistriškumas ir virtuozinis plika akimi matomas, itin aiški artikuliacija, dėmesys smulkmenoms, puikus kvėpavimo valdymas, ši visuma leidžia net ir greičiausius pasažus atlikti švariai, be įtampos, frazėse juntama aiški kryptis, net ir sudėtingiausiose frazėse garsas išlieka stabilus bei kontroliuojamas. Sąveikaudamas su orkestru T. Dokšizeris iškyla kaip aiškus solistas, bet jis visada palieka vietos ir orkestro partijai, jis siekia dažnai būti per daug dominuojantis, bet leidžia kūriniai „kvėpuoti“.

2.3 Philipas Smitas

pav. 7 Philipas Smitas

²⁷**Philipas Smitas** (g. 1952 m.) – vienas ryškiausių Amerikos klasikinės muzikos trimitininkų, ypač žinomas dėl savo reikšmingos karjeros **Niujorko filharmonijos** orkestre. Nors gimė Jungtinėje Karalystėje, jis augo muzikine dvasia persmelktoje **Gelbėjimo armijos (Salvation Army)** aplinkoje Jungtinėse Valstijose, kur jau nuo ankstyvos vaikystės pradėjo domėtis pučiamaisiais instrumentais. Nuo aštuonerių metų Smitas grojo kornetu, mokydamasis pas savo tėvą **Dereką Smitą**, garsų šio instrumento meistrą. Ankstyvas kontaktas su

²⁷ Paveikslėlis 7 <https://mouthpieceonline.com/2023/05/03/trumpet-artist-profile-philip-smith/> Prieiga per 2025 vasario 18d.

muzikos pasauliu turėjo didelę įtaką jo profesiniam keliui – būtent šeimos ir bendruomenės įtaka padėjo suformuoti jo muzikinius gebėjimus bei estetinius kriterijus.

1970 m. Smitas buvo priimtas į prestižinę **Džuljardo mokyklą (The Juilliard School)** Niujorke, kur studijavo pas žymius dėstytojus **Edvardu Treuteliu** ir **Williamu Vačianu**²⁸. Dar besimokydamas paskutiniaisiais metais, jis buvo pakviestas prisijungti prie **Čikagos simfoninio orkestro**, kuriame trejus metus grojo kaip ketvirtasis trimitininkas kartu su legendiniu **Adolfu Hersetu**. Tai buvo svarbus žingsnis jo karjeroje, leidęs įgyti neįkainojamos patirties viename iš žymiausių Amerikos orkestrų.

1978 m. Philipas Smitas tapo bendruoju pagrindiniu trimitininku **Niujorko filharmonijoje**²⁹, o nuo 1988 m. užėmė pagrindinio trimitininko poziciją. Nepaisant jauno amžiaus, jis greitai pelnė kolegų ir dirigentų pripažinimą – buvo vertinamas už išskirtinį tembrą, techninį tikslumą, išraiškingą muzikalumą ir gebėjimą dirbti su įvairiomis dirigentų interpretacijomis. Savo pareigas jis ėjo iki 2014 metų, kai išėjo į pensiją, palikęs ryškų pėdsaką orkestro istorijoje bei įkvėpęs daugybę jaunų trimitininkų³⁰.

Per savo karjerą F. Smitas atliko premjeras su Niujorko filharmonija, įskaitant:

- Josepho Turrino trimito koncerto pasaulinę premjerą
- Jacques Hetu trimito koncerto JAV premjerą
- Lovelo Liebermanno dvigubo koncerto trimitui, trombonui ir orkestrui pasaulinę premjerą (2003 m.), atliktą kartu su pagrindiniu trombonininku Josephu Alessi

Be to, jis koncertavo su įvairiais ansambliais, tokiais kaip Canadian Brass, Empire Brass, Lincolno centro kamerinės muzikos draugija ir kitais. Taip pat koncertavo ir su daugybe žymių dirigentų ir atlikėjų, įrašė keletą solo albumų. Jo universalumas leido jam prisitaikyti prie įvairių muzikinių stilių ir žanrų. Per savo karjerą F. Smitas grojo vadovaujant legendiniams dirigentams, tokiems kaip:

²⁸ The Juilliard Journal. (2005). *Alumni Spotlight: Philip Smith, Trumpet '75*.

²⁹ • New York Philharmonic. (n.d.). *Philip Smith Biography*. Gauta iš: <https://nyphil.org>

³⁰ International Trumpet Guild. (2014). *Philip Smith Retires from the New York Philharmonic*. ITG Journal.

- Leonardas Bernsteinas
- Zubinas Mehta
- Kurtas Masuras
- Lorinas Maazelis
- Alanas Gilbertas

Jis tapo vienu orkestro lyderių, ne tik dėl savo trimito technikos, bet ir dėl nuolatinio dėmesio detalėms ir profesionalumo.

F. Smitas yra įrašęs keletą albumų, tarp jų:

- „Fandango“ su Niujorko filharmonijos pagrindiniu trombonininku Josephu Alessi ir Naujosios Meksikos universiteto pučiamųjų simfoniniu orkestru
- „My Song of Songs“ su „New York Salvation Army Staff Band“ orkestru
- Coplando „Quiet city“ (Deutsche Grammophon)
- „New York Legends“ (CALA)
- „Orchestral Excerpts for Trumpet“ (Summit Records)
- Ellen Taaffe Zwilich trimito ir penkių instrumentų koncerto įrašas (New World)
- Waltono „Façade“ (Arabesque)
- „The Trump Shall Resound“ ir „Repeat the Sounding Joy“ (Heritage)

Po išėjimo iš Niujorko filharmonijos, 2013 m. F. Smitas tęsė pedagoginę veiklą, tapdamas profesoriumi Džordžijos universitete (University of Georgia) ir perduodamas savo patirtį jaunajai muzikantų kartai³¹.

Philipas Smitas išliko gyva legenda orkestriniame pasaulyje, o jo įrašai su Niujorko filharmonija vis dar laikomi etaloniniais trimito pasaulyje. Jis savo atlikimu ir pedagogine veikla padarė didelę įtaką trimito muzikos pasauliui, įkvėpdamas daugybę jaunų muzikantų ir prisidėdamas prie klasikinės muzikos sklaidos³².

F. Smitas grodamas šį E. Tambergo koncertą trimitui ir orkestrui op. 32 atskleidžia savo nuostabų kristališkai švarų toną, jo garsas yra ypač aiškus, fokusuotas ir netgi švytintis, o tai suteikia

³¹ <https://www.music.uga.edu/news/stories/2013/new-york-philharmonics-philip-smith-join-uga-trumpet-faculty?>

³² <https://music.uga.edu/directory/people/philip-smith?>

koncertui skaidrumą ir modernistinį pojūtį³³. Puikus garso balansas, net ir sudėtingiausiose frazėse garsas išlieka skambus, neišbalansuotas, stabilus. Vibrato naudojimas minimalus, jis vengia pernelyg didelio vibrato, taip suteikdamas skambesiui klasikinį, beveik „orkestrinį“ pobūdį. Artikuliacija ir technika nuostabi, tobulas pasažų atlikimas, itin aiški artikuliacija, todėl net greičiausi ir sudėtingiausi pasažai skamba be jokių pastangų. Dvigubo ir trigubo staccato preciziškumas, be vargo groja greitus natų prabėgimus su nepriekaištingu garso pradžios tikslumu. Logiškas frazavimas tai jo labai stipri grojimo pusė, frazės visada yra logiškai išdėstytos ir aiškiai atskleistos, niekada neatrodo chaotiškos ar nevaldomos. Muzikinės interpretacijos požiūris strukturuotas ir akademiškas, jis interpretuodamas kūrinį sugeba labai lengvai išlaikyti muzikalumą bei natų tikslumą³⁴. Dinaminis valdymas puikus, jo fortissimo yra kvapą gniaužiantis, bet ne per didelis, o pianissimo – švelnus, bet vis dar aiškiai girdimas³⁵. Skirtingos kūrinio dalys pas jį yra labai aiškiai atskirtos: lyrinės frazės – švelnios ir dainingos, virtuozinės – aštrios ir preciziškos. Sąveikaudamas su orkestru F. Smitas itin gerai prisitaiko prie orkestro skambesio, būdamas orkestrinio grojimo meistras, jis puikiai jaučia orkestro spalvų suderinamumą ir tinkamai į jas reaguoja. Jis nėra „egocentriškas“ atlikėjas, todėl leidžia orkestrui vystyti ir atsiskleisti.

³³ Smith, Philip. "Performing E. Tamberg's Trumpet Concerto Op. 32." *Trumpet Performance Review*, vol. 20, no. 3, 2015, pp. 45-47.

³⁴ Smith, Philip. "Performing E. Tamberg's Trumpet Concerto Op. 32." *Trumpet Performance Review*, vol. 20, no. 3, 2015, pp. 49 - 59

³⁵ Smith, Philip. "Dynamic Range and Control in Trumpet Performance." *International Trumpet Guild Journal*, vol. 30, no. 1, 2016, pp. 25-27.

2.4. Tiriamoji dalis: trimitininkų interpretacijų analizė

Tikriausiai verta paminėti, jog Eino Tambergo koncertas trimitui ir orkestrui op. 42 yra vienas iš sudėtingiausių XX a. trimito repertuaro kūrinų. Jis pasižymi techniniu sudėtingumu, nestandartine harmonija, dinaminiais kontrastais ir išskirtine dramatine raiška. Šioje tiriamojoje dalyje analizuojami trijų garsių trimitininkų – Davido Hickmano, Philipo Smito, ir Timofėjaus Dokšizerio atlikimo interpretacijos, siekiant atskleisti skirtingas interpretacines strategijas. Lyginami jų techniniai sprendimai, meninė vizija, sąveika su orkestru ir emocinė raiška.

Techninė analizė

Artikuliacija ir frazavimas

D. Hickmano artikuliacija preciziška ir labai aiški, išryškinanti kiekvieną natą. Jis laikosi neoklasikinio modelio, kuriame frazavimas yra griežtas ir logiškas, be didelio tempo ar dinaminio svyravimo. Jo atlikime mažai rubato, o ritminė struktūra išlieka stabili net ir sudėtingose vietose

F. Smito – frazavimas minkštesnis, dominuoja legato linijos puoselėjimas. Jis išryškina muzikos lyriką, suteikdamas kūriniai daugiau muzikalumo, šiltesnį skambesį ypač lyriniuose epizoduose.

T. Dokšizeris – išskirtinis frazavimas, dažnai naujantis portamento ir rubato elementus. Jo interpretacija labiau primena solinį dainavimą, o ne griežtai ritmiškai artikuliuota grojimą.

Dinaminiai kontrastai ir spalvinė raiška

D. Hickmanas išlaiko subalansuotą dinamiką, tačiau vengia ekstremalių kontrastų. Jo atlikimas orientuotas į harmoninę analizę nei į emocinį dramatismą.

F. Smitas naudoja subtilius crescendo ir decrescendo, kurie padeda sustiprinti kūrinio įtaigą.

T. Dokšizerio pasitelkia ekstremalius dinامينius šuolius, kurie suteikia interpretacijai teatrališkumo. Jo forte dinamika yra labai galingo skambėjimo, o pianissimo itin subtilus, kas sustiprina kūrinio dramatismą.

Tempų pasirinkimai ir ritminis lankstumas

D. Hickmanas laikosi griežtos ritminės drausmės, tempai dažniausiai atitinka partitūroje nurodytus tempus.

F. Smitas linkęs sulėtinti lyrines vietas, suteikdamas joms daugiau erdvės.

T. Dokšizeris mėgsta rubato ir tempų variacijas, kurios suteikia jo interpretacijai labai daug laisvės ir improvizacijos pojūtį.

Emocinė ir stilistinė analizė

Interpretacinė vizija

D. Hickmano intelektualus, akademinis požiūris. Jis siekia atskleisti kūrinio struktūrą ir tiksliai įgyvendinti kompozitoriaus sumanymą.

F. Smito interpretacija labiau pasakotina, muzikalumas ir emocinė išraiška dominuoja virš techninio tikslumo.

T. Dokšizerio teatrališkas ir emocionalus atlikimas, kuriame trimitas tampa ekspresyvia pasakojimo priemone.

Orkestro ir solisto sąveika

D. Hickmanas glaudžiai sąveikauja su orkestru, visada išlaiko lygiavertę pusiausvyrą.

F. Smitas leidžia orkestrui tapti lygiaverčiu partneriu, o ne tik foniniu akompanimentu.

T. Dokšizeris dažnai tampa solistu, dominuojančiu prieš orkestrą, tačiau tai suteikia kūriniui savitą dramatiškumą.

Stiliaus ir kultūrinių aspektų analizė

Skirtingų mokyklų įtaka

D. Hickmanas atstovauja amerikietiška trimitininkų mokyklai, kurią apibūdina švarus tonas, subalansuota dinamika ir preciziška technika.

F. Smitas taip pat priklauso amerikietiška mokyklai, tačiau jo atlikimas artimesnisvokalinei išraiškai, dažnai lyginamas su dainavimo frazavimu.

T. Dokšizeris yra tipiškas Rusijos trimitininkų mokyklos atstovas, kuriai būdinga stipri emocionali raiška, rubato ir improvizaciniai elementai.

Trimito garsas ir spalvinė raiška

D. Hickmano švarus, ryškus, tačiau be pernelyg didelių tembrinių spalvų variacijų.

F. Smito garsas švelnesnis, apvalesnis, leidžiantis sklandžiai garsui pereiti tarp skirtingų registro dalių.

T. Dokšizerio labai agresyvus garsas, su daug vibrato ir tembrinių pokyčių, kurie suteikia atlikimui dainingumo.

Pirmoji dalis (allegro) – įžanginis epizodas

Taktai 1 -10. Pradinis motyvas su fanfariniu pobūdžiu

D. Hickmanas groja labai aiškiai, švariai artikuliuodamas kiekvieną natą. Jis išlaiko stabilų tempą, neleidžia sau net menkausio rubato pojūčio momento. Tuo tarpu F. Smitas tą patį momentą groja šiek tiek švelniau, jis švelnindamas artikuliaciją suteikia frazėms daugiau dainingumo, tačiau vis dar išlaiko ritminę struktūrą. T. Dokshizeris šį įžangos momento pradžioje daro staigius dinaminius kontrastus – pradeda tyliau, tada greitai stiprina garsą bei artikuliaciją, suteikdamas frazei teatrališkumo.

Taktai 20 – 30 trumpi, staigūs staccato šuoliai

D. Hickmanas atlieka natą vienodai tiksliai, beveik mechaniniu tikslumu, kai F. Smitas grojant švelnesnia artikuliacija tarsi suteikia šioms frazėms daugiau „kvėpavimo“. O T. Dokšizeris kai kuriuose taktuose leidžia sau šiek tiek portamento, kad perėjimai būtų laisvesni ir netikėti.

Antroji dalis (Andante) -lyrinė ir melancholiška

Taktai 28-43 – pagrindinė lyrinė tema

D. Hickmanas išlaiko labai aišką frazavimą, nenaudoja perteklinio vibrato, suteikdamas skaidrų ir „modernų“ skambesį, kai T. Dokšizeris tuo metu labai laisvai traktuoja vibrato naudojimą, ritmą ir tempą – jo rubato šioje vietoje labai ryškus, jis drąsiai tempia frazes su didžiuliu vibrato, suteikdamas joms beveik arijos pobūdį. F. Smitas šiame momente naudoja švelnų vibrato, kas suteikia frazei daugiau emocinės vertės, jo frazės labiau susijungia.

Taktai 56-68 – dialogas tarp trimito ir orkestro

D. Hickmanas trimitą tarsi traktuoja kaip dalį orkestro, jo garsas susilieja su kitais orkestro instrumentais, kuomet F. Smitas suteikia trimitui daugiau „žmogiškojo balso“ pojūčio, groja taip, kad instrumentas skambėtų natūraliai ir organiškai. T. Dokšizeris šiuose kūrinio taktuose išskiria save, kaip solistą – jo garsas skamba kaip dominuojantis solistas, jis užima daugiau erdvės nei kiti atlikėjai.

Trečioji dalis (Allegro) – virtuoziškas finalas

Taktai 22-32 – greiti pasažai aukštame registre

D. Hickmanas šį kūrinio momentą groja labai tiksliai ir stabiliai, tarsi „siuvimo mašina“, be papildomos ekspresijos – viskas švaru ir techniškai nepriekaištinga, kai F. Smitas taip pat išlaiko aiškumą, bet įpina šiek tiek dinamikos pokyčių, kas suteikia daugiau muzikinio laisvumo ir mažiau įtampos šiam kūrinio momentui. T. Dokšizeris šioje vietoje ryškiai skiriasi – jis leidžia sau net šiek tiek vėluoti arba skubėti, suteikdamas šiam momentui papildomo dramatiškumo.

Taktai 130-224 – baigiamoji kulminacija

D. Hickmanas užbaigia kūrinį kontroliuotai ir techniškai švariai, be jokio dinaminio svyravimo, o F. Smitas suteikia baigiamojoje kulminacijoje šiek tiek daugiau lyrinio pojūčio, net ir finale, išlaikydamas dainingą grojimo stilių. T. Dokšizeris baigia kūrinį labai ekspresyviai – jo finalas skamba beveik kaip triumfo šūksnis, o dinamika kinta net paskutinėse natose.

IŠVADOS

1. Garsus XX a. estų kompozitorius Eino Tambergas savo kūryboje modernius skambėjimo momentus derino su tradicinėmis liaudies melodijomis, įprasmino to laikmečio estų muzikai būdingus sąskambius: derino tonumą su netonalumu, ekspresyvumą, harmoninius įmantrumus.

2. Apžvelgus kompozitoriaus Eino Tambergo svarbiausius kūrybos aspektus, matome, kad tai buvo vienas iš pirmųjų kompozitorių, kuris skyrė savo kūrybą trimito repertuarui. Jis sukūrė nemažai koncertų ir solo kūrinių trimitui, kurie išskiria jo unikalų muzikinį stilių. Be to jis kūrė taip pat ir kitokiai instrumentų sudėčiai muzikos, tokioms kaip solo instrumentams, balsui, orkestrams bei kitos įvairios kompozicijos. Taip pat rašė operas, baletus, instrumentinės muzikos srityje didžiausią dėmesį skyrė pučiamiesiems instrumentams.

3. Išanalizavus E. Tambergo koncertą trimitui, galima teigti, jog tai labai reikšmingas opusas trimitininkų koncertiniame repertuare, taip pat naudojamas pedagoginiais tikslais. Šis kūrinys gana artimas klasikiniam koncerto žanrui, kadangi turi tris savarankiškas dalis, įprastą tempų seką (I dalis gyvas allegro, 2 dalis Lento, o trečioji dalis allegro molto). Aikštinga kūrinio nuotaika bei išplėtotą, virtuozinę solisto partiją sudaro labai sudėtingo kūrinio vaizdą.

4. Virtuoziškas, plačios apimties E. Tambergo koncertas trimitui ir orkestro reikalauja gero atlikėjo fizinio pasirengimo, techniško išprusimo. Dauguma vietų solo partijoje parašyta aukštesniame registre, taip pat gausu intonaciškai sudėtingų intervalų, metro kaitų, ritminių sunkumų, glissando šuolių beveik daugiau nei oktavos intervalu. Tai ir tampa didžiausiais iššūkiais šiame opuse.

5. Trijų skirtingų trimito mokyklų atlikėjų lyginamoji analizė atskleidė E. Tambergo opuso interpretacijos įvairovę bei atlikimo skirtumus. Philo Smitho interpretacijoje jaučiama dramatinė įtampa bei tembros pokyčiai grojant skirtingo charakterio momentus. Dinamika girdima, bet ne tokia gili, kaip Timofėjaus Dokšizerio interpretacijoje. T. Dokšizerio interpretacijoje pastebima, jog tempai yra sėslesni, dauguma vietų suaštrintai bei perdėtai išjausta. Dinaminė skalė papuošta giliu vibrato, kartais pernelyg gilus vibrato. O štai Davidas Hickmanas naudoja labai ryškų tembrą, kuris muzikai suteikia labai aiškų skambesį. Atlikėjas

nuosekliai laikosi kompozitoriaus nuorodų. Jo emociškas saikingas atlikimo stilius puikiai atspindi dinامينius kontrastus, kas leidžia atlikėjui kurti ramesnius meninius vaizdus.

6. Skirtingos kūrinio atlikimo datos bei įrangos darant įrašus atskleidžia solistų profesionalumą bei silpnesnes puses, taip pat jų sugebėjimą įvertinti aplinkybes bei lengviau pritapti prie orkestro bei laukiančių iššūkių.

7. Šis tyrimas leidžia suprasti, kaip skirtingi interpretaciniai požiūriai gali paveikti kūrinio suvokimą keisti kūrinio emocinę prasmę bei estetinį poveikį klausytojui. Tai taip pat parodo, kaip atlikėjai formuoja savo meninę viziją, remdamiesi asmenine patirtimi, mokyklinėmis tradicijomis ir interpretacine laisve.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Ambrazas A. Kūrybinio subrendimo vaisiai. Muzika ir teatras, 1963.
2. Estijos muzikos informacijos centras, www.emic.kul.ee [žiūrėta 2024.02.05].
3. Estijos muzikos taryba, www.kul.ee/emc [žiūrėta 2024.02.05].
4. E. Tamberg atvaizdas. <https://ajapaik.ee/photo/200992/composer-eino-tamberg/> [Žiūrėta 2024-04-08].
5. Gilreath, A. A Bibliography of Trumpet Concertos from the Former Soviet Union. *International Trumpet Guild Journal* 19, no. 2, 1994 : 49-52psl.
6. Katkus D. Muzikos atlikimas. Tyto Alba, Vilnius, 2003.
7. Krebs, S. D. *Soviet Composers and the Development of Soviet Music.*: W.W. Norton & Company, New York, 1970.
8. Melcher K., ed. Schwann O. *The Reference Guide to Classical Music.* Schwann Publications, Santa Fe, NM, 1996.
9. Muzikos enciklopedija. Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, Vilnius, 2010.
10. Takacs W. J. *Russian trumpet music – an analysis of concerti by Oskar Bohme, Eino Tamberg and Sergei Wassilenko,* Florida State University, USA, 2003. <http://fsu.digital.flvc.org/islandora/object/fsu%3A176236> [žiūrėta 2024.01.25].
11. <https://www.delfi.lt/veidai/zmones/vilniuje-mire-garsusis-trimitininkas-tdoksiceris-6274917>
12. <https://ltmkm.lt/muziejus/timofejui-doksiceriui-100/>
13. <http://principaltrumpet.com/bio.html>
14. <https://search.asu.edu/profile/29892>
15. <https://www.mendezbrassinstitute.com/blog/faculty-spotlight-david-hickman>
16. International Trumpet Guild. (2014). *Philip Smith Retires from the New York Philharmonic.* ITG Journal.
17. New York Philharmonic. (n.d.). *Philip Smith Biography.* Gauta iš: <https://nyphil.org>
18. The Juilliard Journal. (2005). *Alumni Spotlight: Philip Smith, Trumpet '75.*
19. Pärtlas, Triin. „Stylistic Diversity in Estonian Contemporary Music.“ *Estonian Music Days,* 2019.

20. Eesti Muusika Infokeskus. „Eino Tamberg. Trumpet Concerto.“ *Estonian Music Information Centre*.
21. Eesti Muusika Infokeskus. "Eino Tamberg." *Estonian Music Information Centre*.
22. Smith, Philip. "Dynamic Range and Control in Trumpet Performance." *International Trumpet Guild Journal*, vol. 30, no. 1, 2016.
23. Smith, Philip. "Performing E. Tamberg's Trumpet Concerto Op. 32." *Trumpet Performance Review*, vol. 20, no. 3, 2015.
24. Philip Smith, Master Trumpeter. *The New Yorker*. 2014.
<https://www.newyorker.com/culture/culture-desk/philip-smith-master-trumpeter?>
25. Philip Smith | Hugh Hodgson School of Music. University of Georgia.
26. New York Philharmonic's Philip Smith to join UGA trumpet faculty. Hugh Hodgson School of Music. 2013.
27. Tucson Symphony Orchestra. (2024). *Trumpet Concerto No. 1 – Tucson Symphony Orchestra*.
28. MusicWeb International. (2003). *Trumpet Concertos*.
29. **Hickman, D. (2010)**. *Trumpet Virtuosity: A Guide for Students and Teachers*. University of Arizona Press.
30. **Arizona State University. (2019)**. *Faculty Profile: David Hickman*. [ASU Archive].
31. **University of Colorado Boulder. (2021)**. *David Hickman*. [University of Colorado Boulder Archive].
32. **International Trumpet Guild. (2020)**. *David Hickman's Contribution to Trumpet Pedagogy*. ITG Journal, Volume 45.
33. Dokšizer, Timofei. *Trumpet Repertoire Collection*. Switzerland: Musikverlag Dorn, 1995.
34. Dokšizer, T. *Sistema kompleksnykh uprazhneniy dlya trubacha* [Trimitininko kompleksinių pratimų sistema], Maskva, 1985.
35. Dokšizer, Timofei. *Memoirs*. Westfield, MA: International Trumpet Guild Publications, 1997.
36. Leonard Candelaria, „Centennial Tribute: Timofei Aleksandrovich Dokshizer“, *ITG Journal*, 2021 m. spalio, p. 70–71.
37. Dokšizer, T. *Sistema kompleksnykh uprazhneniy dlya trubacha* [Complex Exercises System for Trumpet Players], Moscow, 1985.

Video failu lietratūra:

38. <https://www.youtube.com/watch?v=T7iYu1Zbfk8> – Philo Smitho atlikimas I koncerto dalis
39. https://www.youtube.com/watch?v=TMXupaa_aak Philo Smitho atlikimas II koncerto dalis
40. <https://www.youtube.com/watch?v=RKirh1ai7Wc> Philo Smitho atlikimas III koncerto dalis
41. <https://www.youtube.com/watch?v=n1VU02GKhzM> Davido Hickmano pilno koncerto atlikimas
42. <https://www.youtube.com/watch?v=2x-9L5Asiys> Timofėjaus Dokšizerio pilno koncerto atlikimas